

За рішенням суду відшкодування шкоди може бути здійснено (повністю або частково) і за рахунок майна недієздатної особи, якщо опікун помер або його майна недостатньо для відшкодування шкоди.

Шкода, завдана фізичною особою, цивільна дієздатність якої обмежена, відшкодовується нею на загальних підставах.

Шкода може бути заподіяна і особою, яка на момент заподіяння шкоди, перебувала в такому стані, що не розуміла значення своїх дій та (або) або не могла керувати ними. Цей стан може бути викликаний будь-якими причинами (медикаментозним чи іншим отруєнням, психічною або іншою хворобою, стійнінням тощо). За загальним правилом така шкода не відшкодовується, оскільки особа не контролювала свої дії. Виняток становлять випадки, коли така особа внаслідок зловживання спиртними напоями, наркотичними чи психотропними речовинами привела себе в такий стан, що перестала розуміти значення своїх дій. За таких обставин заподіювачі шкоди, навіть якщо вони не розуміли значення своїх дій, відповідають за заподіяну шкоду на загальних підставах.

Водночас, як свідчить практика, бувають випадки, коли особи, які хворіють на психічні захворювання і не розуміють значення своїх дій, не визнаються недієздатними. Тобто з формальних причин у них відсутні опікуни, вони не перебувають під наглядом медичної установи, які б могли контролювати їх поведінку і нести цивільну відповідальність за заподіяну такими особами шкоду.

Тому законодавець з метою захисту інтересів потерпілої особи і з метою посилення нагляду за такими хворими передбачив, що з урахуванням матеріального становища потерпілого та особи, яка завдала шкоди, конкретних обставин справи (наприклад, поведінки чоловіка (дружини), батьків, сина чи дочки, якщо вони проживали разом з цією особою, знали про її психічний розлад або недоумство, але не здійснювали належного догляду за нею і не вживали заходів щодо запобігання шкоді) суд може постановити рішення про відшкодування шкоди частково або в повному обсязі за рахунок майна цих осіб або безпосередньо заподіювача шкоди.

Отже, розглянувши питання щодо відповідальності за шкоду завдану особою, яка не усвідомлювала значення своїх дій та (або) не могла керувати ними, можна зробити висновок, що така особа не може бути суб'єктом цивільно-правової відповідальності, оскільки в її діях (бездіяльності) відсутня вина.

Проте, особа буде нести відповідальність у випадках, коли є володільцем джерела підвищеної небезпеки або довела себе до такого стану вживанням спиртних напоїв, наркотичних засобів, токсичних речовин, тощо.

У разі, якщо особа страждає на психічні розлади, але не визнана в судовому порядку недієздатною, суб'єктом відповідальності будуть особи, які зобов'язані були клопотати в суді про визнання її недієздатною і фактично виконували обов'язки опікуна.

ОСОБИ, ЯКІ БЕРУТЬ УЧАСТЬ У ЦИВІЛЬНИХ СПРАВАХ ЗА ГРУПОВИМ ПОЗОВОМ

Миколаєць В.А., ад'юнкт кафедри цивільного права і процесу НАВС

Науковий керівник: к.ю.н., доцент, доцент кафедри цивільного права і процесу НАВС Чурпіта Г.В.

Відповідно до ч. 1 ст. 26 ЦПК України у справах позовного провадження особами, які беруть участь у справах, є сторони, треті особи, представники сторін та третіх осіб. Крім того ч. 3 ст. 26 ЦПК України містить правову норму, відповідно до якої у справах можуть також брати участь органи та особи, яким законом надано право захищати права, свободи та інтереси інших осіб.

Щодо осіб, які безпосередньо беруть участь у процесі з метою вирішення цивільно-правового спору, то, перш за все, необхідно вести мову про сторін, адже саме сторони є основними суб'єктами позовного провадження. Законом до

сторін віднесено позивача та відповідача, якими можуть бути фізичні та юридичні особи, а також держава.

Позивачем є особа, на захист порушених, невизнаних, оспорюваних прав, свобод та інтересів якої відкривається провадження у справі. Інтерес позивача у справі носить матеріально-правовий характер, оскільки він безумовно заінтересований в позитивному вирішенні спору на його користь, що принесе йому певне благо, а це, в свою чергу, спонукає позивача до певних процесуальних дій для досягнення процесуальної мети – ухвалення судом рішення про задоволення позову.

У справах за груповим позовом на стороні позивача виступає, так звана, множинність осіб, заінтересованих у вирішенні спору. Кількість групи може бути різною, але завжди визначеною. Встановлення всієї кількості групи не є необхідною умовою для пред'явлення позову до суду, вона може бути визначена на стадії провадження у справі до судового розгляду або під час судового розгляду до моменту ухвалення рішення суду.

Цивільне процесуальне законодавство України не обмежує кола осіб, які можуть брати участь у справі за груповим позовом. Водночас, законодавство деяких держав визначає мінімальну кількість осіб, яка є необхідною для пред'явлення групового позову. Так, відповідно ч. 2 ст. 225.10 Арбітражного процесуального кодексу Російської Федерації до позову юридичної чи фізичної особи, яка є суб'єктом спірних правовідносин, має приєднатись не менш як п'ять осіб на момент пред'явлення позову до суду. Представницький позов в Англії може бути пред'явлений на захист двох або більше осіб, які виступають на стороні позивача чи відповідача. В США груповий позов може пред'являтися на захист майнових інтересів більше 2 осіб. Груповий позов в Австралії подається для здійснення захисту не менш як семі осіб тощо.

Поряд з позивачем, другою стороною позовного провадження є відповідач – особа, яка на думку позивача порушує, не визнає або оспорує його права, свободи чи інтереси, і, у зв'язку із цим, притягається до участі у цивільній справі для відповіді за пред'явленими вимогами.

Матеріально-правовий інтерес відповідача виявляється в ухваленні судового рішення на його користь, що підтвердить відсутність будь-яких правових обов'язків перед позивачем. Це, у свою чергу, спонукає його до відповідних дій, спрямованих на доведення заперечень проти позову або у створенні перешкод для ухвалення судом рішення про задоволення позову.

Відповідачем у справах за груповим позовом може бути будь-яка фізична або юридична особа, а також держава, яка імовірно своїми діями чи бездіяльністю завдала шкоду позивачу. При цьому, таке порушення прав позивача є лише припущенням, яке повинно бути доведено перед судом.

І хоча ми розглядаємо груповий позов лише як множинність осіб на боці позивача, на стороні відповідача множинність осіб також можлива, проте кількість таких випадків доволі незначна. У разі множинності осіб на боці відповідача буде мати місце пасивна процесуальна співучасть (ч. 1 ст. 32 ЦПК України).

Однією з ознак позовного провадження є наявність спеціальних суб'єктів – третіх осіб як з самостійними, так і без самостійних вимог щодо предмета спору між сторонами. Інтерес третіх осіб має як матеріальний, так і процесуальний характер. Матеріальна заінтересованість третіх осіб полягає у тому, що рішення, ухвалені з приводу спору між сторонами, може порушити матеріальні права третьої особи, а також стати підставою пред'явлення до третьої особи регресного позову. Щодо процесуальної заінтересованості третіх осіб, то вона виявляється у недопущенні ухвалення для них несприятливого рішення.

Участь третіх осіб у розгляді справ позовного провадження за груповим позовом не відрізняється особливостями правового регулювання, яке здійснюється на підставі загальних норм ЦПК України, що визначають правовий статус зазначених суб'єктів цивільних процесуальних правовідносин.

Процесуальні дії імені сторін та третіх осіб у справах за груповим позовом можуть вчиняти їхні представники. У справах за груповим позовом представником групи позивачів може бути один із співучасників, якому інші

співучасники доручили вести справу у суді, якщо він має повну цивільну процесуальну дієздатність (ч. 3 ст. 32 ЦПК України).

Від процесуального представництва у справах за груповим позовом слід відрізнити захист прав, свобод та інтересів осіб, які беруть участь у справі, органами та особами, яким законом надано таке право. Відповідно до ч. 1, 2 ст. 45 ЦПК України такими органами та особами є: Уповноважений Верховної Ради України з прав людини, прокурор, органи державної влади, органи місцевого самоврядування, окремі фізичні та юридичні особи. Зокрема, відповідно до ч. 1, 2 ст. 45 ЦПК України, п. 6 ч. 2 ст. 20, ч. 3 ст. 36-1 Закону України «Про прокуратуру», прокурор має право звертатися до суду із позовною заявою про захист прав і законних інтересів особи, невизначеного кола осіб, яку можна вважати одним із різновидів групового позову.

Таким чином, аналіз процесуального статусу осіб, які беруть участь у справах за груповим позовом, дає підстави стверджувати: особливість суб'єктного складу таких справ виявляється у множинності осіб на боці позивача. При цьому представництво інтересів групи позивачів здійснюється, як правило, одним із співпозивачів або прокурором.

ПРАВОВИЙ РЕЖИМ ОХОРОНИ ПРАВА НА КОМЕРЦІЙНУ ТАЄМНИЦЮ

Гарарук І.В., здобувач кафедри цивільного права і процесу НАВС

Науковий керівник: к.ю.н, с.н.с, доцент кафедри цивільного права і процесу НАВС Карадій М.І.

Порівняно з іншими об'єктами інтелектуальної власності охорона комерційної таємниці має свої особливості, що дістають вияв в її безстроковості, універсальності об'єкта, спрощеній процедурі набуття та збереження прав на таємницю.

Охорона комерційної таємниці не обмежується будь-яким строком, тобто права інтелектуальної власності на таємницю є чинними протягом усього періоду існування сукупності ознак комерційної таємниці. Тому, на відміну від режиму охорони об'єктів патентного права, що є чинним-протягом строку дії патенту, комерційна таємниця охороняється протягом усього періоду, коли інформація зберігає свою секретність, має комерційну цінність та є невідомою іншим особам. У зв'язку з наведеним слід визнати більш вдалою систему охорони організаційних, виробничих та інших рішень у формі комерційної таємниці, ніж забезпечення їх охорони у формі патентування. При отриманні патенту особа має розкрити сутність свого результату технічної творчості іншим членам суспільства, взамін цього вона отримує виключне, монопол'єне право на використання свого рішення, що посвідчується патентом. Після закінчення строку патенту будь-яка особа вправі використовувати технічне рішення без згоди колишнього патентовласника та без виплати йому винагороди. У випадку охорони технічного рішення у вигляді комерційної таємниці виключне право на її використання має лише володілець такої таємниці протягом строку збереження відомостей про сутність результату своєї творчості у таємниці. Цей строк може значно перевищувати строк дії патенту. Тому за наявності фактичної можливості збереження у таємниці результату технічної творчості обрання форми її охорони у вигляді комерційної таємниці може бути більш привабливим для товаровиробника порівняно з можливістю його патентування.

У світі склалася поширена практика охорони у вигляді комерційної таємниці; як правило, рецептури та технології виготовлення напоїв, лікарських засобів тощо. Слід підкреслити, що охорона технічних рішень у вигляді комерційної таємниці є одним з найбільш давніх способів охорони результатів інтелектуальної діяльності. Секрети виготовлення зброї, керамічного посуду, фарб та барвників у давні часи зберігалися у суровій таємниці та передавалися з покоління в покоління. Тому багато з давніх методів ремісництва залишилися втраченими для нащадків.